

Brief-6, Salatiga / Yokyakarta, 29 november 2009

Eindeloos kronkelt de weg omhoog langs de hellingen van de Merbabu, een dode vulkaan naast de nog altijd actieve Merapu. Na elk dorpje blijkt de weg nog weer verder te gaan. Tot we eindelijk bij het laatste dorpje komen: hierboven is niets meer. Een klein Duits aandoend kerkje, met een klont huisjes daar omheen er tegenaan geplakt, ligt eenzaam en stil tegen de berghelling en kijkt uit over de kleine groenteakkertjes. Dit is een bijzonder dorp: praktisch de hele bevolking is hier Christen, en dat kom je hier op Java niet veel tegen. Maar het is stil in het dorp, alle deuren zitten dicht. Iedereen is naar een feest: een pesta sunat: een besnijdenisfeest.

Die besnijdenis is een islamitisch ritueel. Maar ook niet-moslims worden er voor uitgenodigd, heel de gemeenschap viert het feest mee. Omgekeerd gebeurt dat ook als er een christelijk feest wordt gevierd, bijvoorbeeld een doopfeest: dan zijn op hun beurt ook de islamieten van het dorp van de partij.

Die feesten zijn prachtige gelegenheden om het Evangelie te verkondigen aan mensen van andere godsdiensten. Officieel is zending en evangelisatie onder één van de officieel erkende godsdiensten (Christen, Katholiek, Islam, Hindu, en Buddha) verboden. De GKJTU (Christelijke Kerk op Noord Midden Java), waar ik deze dagen te gast ben, heeft dan ook geen officieel evangelisatieproject, ze staan niet op de markt en brengen geen folders rond. Maar dat wil niet zeggen dat ze niets aan evangelisatie doen! Het gebeurt alleen anders, via niet-georganiseerde ontmoetingen en contacten.

Begravenissen vormen bijvoorbeeld een gelegenheid bij uitstek, vertelt ds. Petrus Sugito, die mij deze dag een rondleiding geeft. Dat zijn namelijk gebeurtenissen waar een groot deel van de plaatselijke bevolking bij aanwezig is, ongeacht de godsdienstige achtergrond. In een dorp in zijn gebied woonde slechts één christen: een oude man. Op een gegeven moment kwam die te overlijden. De familie vroeg toen hem om de begrafenis te leiden. Toen kon hij het Evangelie bedienen voor een gehoor dat voor 100% uit moslims bestond!

In zijn classis worden jaarlijks 3-4 mensen gedoopt die uit de Islam komen. In de andere classes ligt het getal ongeveer gelijk. Zelf is hij ook van islamitische achtergrond: in 1983 is hij gedoopt, maar zijn ouders zijn nog altijd moslim. Een christen-onderwijzer die we ontmoeten was vroeger ook moslim; hij vertelt dat zijn jongere zus zwaar gesluierd door het leven gaat, maar dat doet niets af aan de goede onderlinge verhoudingen.

Omgekeerd komt het ook voor dat christenen overgaan naar de Islam. Vaak als gevolg van een gemengd huwelijk. Maar per saldo worden er meer Islamieten Christen, dan omgekeerd. Dat komt deels omdat Islamieten bij die gezamenlijke activiteiten veel minder duidelijk hun geloof uitdragen. Bij een begrafenis spreken ze alleen een gebed uit rond het lichaam van de overledene, en dat gebeurt bovendien in het Arabisch. Daar gaat naar de aanwezige christenen niet veel van uit!

Datzelfde geldt voor de Buddhisten. Die zijn in dit gebied ook vrij sterk vertegenwoordigd; ze hebben hier vlakbij zelfs een theologische hogeschool. Ook uit die godsdienst komen er mensen over. Eén van de nieuwe gemeenten-in-woording bestaat voor 99% uit bekeerde Buddhisten, en de rest komt uit de Islam. En dat allemaal dankzij die ongedwongen sociale contacten.

We bezoeken een schoolcomplex van een stichting van de GKJTU. Er staat een middelbare school (SMP), en een middelbare beroepsopleiding: *akuntansi*, en computertechniek. Ze hebben ongeveer 150 leerlingen. Daarvan is ongeveer de helft moslim. Daardoor ontstaan ook weer onderlinge banden, en mogelijkheden om islamieten met het Evangelie in aanraking te brengen.

Dineke zou hier trouwens ook aan de slag kunnen: in één van de lokalen staan een aantal trapnaaimachines van het soort waar zij vorig jaar in Wanggemalo cursus op heeft gegeven. Ook staan er een paar elektrische naaimachines. Binnenkort willen ze met een afdeling naaien beginnen – maar eerst moeten ze daarvoor genoeg machines hebben, en die zijn duur!

In het kleine internaat achter de school (ca. 25 leerlingen) wordt gekookt op zelf-gewonnen biogas. De man die deze installatie gebouwd heeft, geeft tekst en uitleg. Hij is net terug van Nias, waar hij in Gunung Sitoli bij de STT-Sudirman een dergelijke installatie heeft aangelegd. In een stal achter het internaat staat een 9-tal koeien, voor de productie van de mest.

Vee staat hier trouwens altijd op stal bij de huis. Als ik later die middag mee ga naar de kerkdienst bij de officiële sluiting van een classisvergadering, klinkt tijdens de preek op de achtergrond telkens het geloei van de koeien van de mensen in dat dorp.

Dat is een gevolg van de overbevolking van Java. Alle grond wordt gebruikt voor land- en tuinbouw. Er is gewoon geen ruimte voor weilanden met koeien. Van de GKJTU, een kerk met ongeveer 20.000 leden, woont 70% in de desa's buiten de stad. Die mensen zijn voor het overgrote merendeel eenvoudige landbouwers, met gemiddeld niet meer dan ¼ hectare grond. Daar verbouwen ze de tabak op en de groenten die verkocht worden in de omliggende steden, zoals Salatiga, Yogyakarta, Solo en Semarang. Sawa's zie je in deze buurt niet: daar is hier niet genoeg water voor.

De gevolgen van de overbevolking zijn ook op andere terreinen merkbaar. De gemeente waar de sluiting van de classis gehouden wordt, telt 22 gezinnen, maar was vroeger groter. Veel mensen zijn met de *transmigratie* verhuisd naar Sumatra, om daar een nieuw bestaan op te bouwen. En in dit dorpje, hoog tegen de oude vulkaan, staat een klein dorpsschooltje, waar ook kinderen van twee nabijgelegen dorpjes naar school gaan. Toch zijn er niet meer dan 50 leerlingen. *KB sudah berhasil*, legt ds Petrus uit: het beleid om het kindertal per gezin te beperken tot niet meer dan twee, heeft succes! Hij heeft inderdaad zelf ook twee kinderen. Evenals Christian Gossweiler, een Duitser die hier al jaren woont en die getrouwd is met een Javaanse vrouw.

Net als we willen vertrekken uit dit verlaten dorp, komt er een man het dorp binnen lopen. Het blijkt Yonatan Sukarti te zijn, de *guru Injil* van dit dorp, de evangelist. Hij haalt de sleutel, en zo kunnen we de kerk toch nog even van binnen bekijken. Hij vertelt dat hij het kerkje zelf ontworpen heeft, naar voorbeeld van de oude kerk in Salatiga, 1000 meter lager aan de voet van de berg. Hij leidt zondag doorgaans de diensten in dit dorp. Wat voor opleiding hij heeft gehad? Lagere school, en sinds hij hier werkt zo nu en dan een cursus.

Hij is de enige niet. De GKJTU, oorspronkelijk ontstaan uit zending van piëtistische achtergrond, telt naast zo'n 27 predikanten ongeveer evenveel evangelisten, mensen met meestal niet veel méér opleiding dan pak Sukarti.

We nemen afscheid, en even later hobbelen we over de met ruwe keien geplaveide weg weer naar beneden. Onderweg komen we verschillende groepen moslims en christenen tegen, die uit twee nabijgelegen dorpen samen op weg zijn naar het besnijdenisfeest.

Samen op weg gaan. Misschien kunnen we er voor onze eigen evangelisatie nog veel van leren...

A Dieu!
Jaap